

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 220/2024-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Michalom Hvozdom, advokátom, Tyršovo nábrežie 5, Košice, proti postupu Správneho súdu v Košiciach v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. KE-7Sa/15/2020 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Správneho súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. KE-7Sa/15/2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Správnemu súdu v Košiciach **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. KE-7Sa/15/2020 konať bez zbytočných prieťahov.
- Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **800 eur**, ktoré mu **j e** Správny súd v Košiciach **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Správny súd v Košiciach **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **485,10 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 18. decembra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov

podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) označeným postupom všeobecného súdu (pôvodne Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 7Sa/15/2020, pozn.). Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd uložil všeobecnému súdu príkaz konať bez zbytočných prieťahov. Žiada tiež o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 2 500 eur a náhrady trov právneho zastúpenia advokáta ustanoveného mu ústavným súdom. Z obsahu listiny predloženej sťažovateľom označenej ako „*Splnomocnenie*“ vyplýva, že sťažovateľ žiada o ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uznesením sp. zn. II. ÚS 220/2024-15 z 24. apríla 2024 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie a sťažovateľovi v konaní vedenom pred ústavným súdom ustanovil právneho zástupcu.

3. Z ústavnej sťažnosti a zo spisu všeobecného súdu vyplýva nasledujúci stav vecí:

4. Sťažovateľ podal 6. apríla 2020 správnu žalobu o preskúmanie rozhodnutia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, odboru pomoci v hmotnej núdzi a štátnych sociálnych dávok (ďalej len „žalovaný“) z 9. marca 2020. Rozhodnutím žalovaného bolo potvrdené rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Košice, ktorým bola sťažovateľovi uložená povinnosť vrátiť poskytnutý preddavok na pomoc v hmotnej núdzi za obdobie 1. august 2014 až 28. február 2015.

5. Po podaní žaloby krajský súd doručoval vyjadrenia protistranám konania, posledné vyjadrenie doručoval krajský súd 15. júla 2020 žalovanému. Krajská prokuratúra v Bratislave (ďalej len „krajská prokuratúra“) sa 24. septembra 2020 obrátila na krajský súd so žiadosťou o zapožičanie administratívneho spisu z dôvodu podania podnetu na preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného zo strany sťažovateľa. Krajský súd predložil administratívny spis krajskej prokuratúre 30. septembra 2020, táto ho vrátila krajskému súdu 2. decembra 2020. Krajská prokuratúra 17. decembra 2020 opätovne požiadala o zapožičanie administratívneho spisu z dôvodu podania podnetu na Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) zo strany sťažovateľa, 21. decembra 2020 krajský súd predložil spis krajskej prokuratúre a 11. marca 2021 bol spis vrátený krajskému súdu.

6. Sťažovateľ podal 18. júna 2021 na krajskom súde žiadosť o pridelenie právneho zástupcu, krajský súd toto podanie postúpil 13. septembra 2021 Centru právnej pomoci (ďalej len „centrum“), ktoré 1. októbra 2021 oznámilo konajúcemu súdu spisovú značku konania o žiadosti sťažovateľa o pridelenie právneho zástupcu. Krajský súd uznesením z 15. novembra 2021 rozhodol o prerušení konania do právoplatného rozhodnutia centra o žiadosti sťažovateľa o priznanie nároku na poskytnutie právnej pomoci v konaní.

7. Sťažovateľ podal proti napadnutému uzneseniu krajského súdu o prerušení konania kasačnú sťažnosť 30. novembra 2021. Centrum 3. decembra 2021 krajskému súdu oznámilo, že došlo k zastaveniu konania o nároku na poskytnutie právnej pomoci sťažovateľovi, keďže tento nepredložil požadované doklady.

8. Uznesením krajského súdu z 25. februára 2022 bolo rozhodnuté o pokračovaní v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného správneho orgánu. Krajský súd 1. marca 2022 vyzval sťažovateľa na oznámenie, či trvá na kasačnej sťažnosti podanej proti napadnutému uzneseniu, ako aj na námietke zaujatosti vznesenej proti zákonnému sudcovi. Podaním doručeným

krajskému súdu 14. marca 2022 sťažovateľ oznámil, že trvá na podanej kasačnej sťažnosti, ako aj na podanej námietke zaujatosti. Krajský súd 16. mája 2022 zaslal žalovanému na vyjadrenie kasačnú sťažnosť sťažovateľa, žalovaný podal vyjadrenie 17. mája 2022.

9. Sťažovateľ 6. júna 2022 podal námietku zaujatosti proti zákonnej sudkyňi JUDr. Tamare Sklenárovej a predložil ďalšie podanie z 8. júna 2022. Krajský súd 28. júna 2022 sťažovateľovi oznámil, že vzhľadom na dôvody predloženej námietky zaujatosti na túto neprihliada a nepredkladá ju Najvyššiemu správneému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“).

10. Ústavný súd uznesením sp. zn. IV. ÚS 315/2022 zo 14. júna 2022 odmietol sťažnosť sťažovateľa pre namietané porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru v predmetnom konaní. Ústavný súd konštatoval, že práve správanie sťažovateľa významnou mierou prispelo k tomu, že dosiaľ vo veci krajský súd nerozhodol, keďže o jeho podaniach bolo potrebné rozhodnúť v určitom primeranom časovom rámci, čo v konečnom dôsledku predĺžilo celkovú dĺžku konania. V tomto smere poukázal najmä na podávanie podnetov krajskej prokuratúre, ako aj generálnej prokuratúre, podanie návrhu na ustanovenie právneho zástupcu, neposkytnutie súčinnosti centru pre účely zabezpečenia právnej pomoci a uplatňovanie opravných prostriedkov. Zároveň k postupu krajského súdu ústavný súd uviedol, že konanie v čase rozhodovania ústavného súdu trvalo 2 roky, ide o konanie o nároku sťažovateľa týkajúcom sa sociálnej oblasti, resp. štátnych sociálnych dávok, čo je nepochybne predmet konania spadajúci do skupiny konaní dôležitých pre sťažovateľa, v ktorých by mal súd konať rýchlejšie, a dobu trvania konania nepovažoval za optimálnu. Ústavný súd konštatoval, že postupom krajského súdu nebolo zasiahnuté do základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a v tejto časti ústavnú sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

11. Sťažovateľ predložil 19. júla 2022 krajskému súdu podanie, ktorým žiadal zrušenie zamietnutia námietky zaujatosti a pridelenie právneho zastúpenia.

12. Spis vo veci bol 1. augusta 2022 predložený najvyššiemu správneému súdu na rozhodnutie o kasačnej sťažnosti sťažovateľa. Dňa 2. septembra 2022 bola vec na krajskom súde pridelená na konanie novému zákonnému sudcovi JUDr. Radovanovi Turčíkovi.

13. Dňa 23. januára 2023 bolo krajskému súdu doručené uznesenie najvyššieho správneho súdu sp. zn. 7Ssk/136/2022 z 19. decembra 2022, ktorým zamietol kasačnú sťažnosť proti uzneseniu krajského súdu z 15. novembra 2021 o prerušení konania.

14. Posledným úkonom správneho súdu vo veci je predvolanie z 15. marca 2024 na pojednávanie, ktoré sa má uskutočniť 25. júla 2024.

15. Podľa názoru sťažovateľa bol všeobecný súd v konaní bezdôvodne nečinný, resp. svojím neefektívnym a nesústređeným postupom spôsobil, že konanie vo veci preskúmania zákonnosti správneho rozhodnutia trvá na jednej inštancii už takmer štyri roky a do dňa podania ústavnej sťažnosti nebolo vo veci rozhodnuté.

II.

Vyjadrenie správneho súdu a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie správneho súdu:

16. K ústavnej sťažnosti sa 28. mája 2024 vyjadril predseda správneho súdu, ktorý podrobne popísal chronologický postup konania vo veci sťažovateľa. V závere zdôraznil náročnosť situácie po reforme súdnictva s účinnosťou od 1. júna 2023, keď správny súd prebral celú spisovú agendu týkajúcu sa správneho súdnictva Krajských súdov v Košiciach a v Prešove, poukázal na s tým spojené technické problémy (vytvorenie nového registra, zápis vecí, rozdelenie spisov atď.), ako aj sťahovanie správneho súdu z dočasných priestorov do jeho nového sídla, s čím boli spojené ďalšie organizačné a technické problémy (sťahovanie spisov, postupné napájanie počítačov jednotlivým sudcom a zamestnancom, zariaďovanie kancelárií a pojednávacích miestností atď.). V označenom období sudcovia vybavovali len agendu, ktorá nezniesla odklad (vo veciach azylu a zaistenia) a v predmetnej veci bolo možné vykonávať úkony až po vykonaní týchto opatrení. Zároveň poukázal na vysoký počet vecí, ktoré majú jednotliví sudcovia pridelené na vybavenie, a uviedol, že za obdobie, odkedy bola vec pridelená na vybavenie na správny súd, t. j. od 1. júna 2023 až ku dňu podania predmetnej ústavnej sťažnosti, nedošlo v predmetnej veci k zbytočným prietahom.

II.2. Vyjadrenie sťažovateľa:

17. Právny zástupca sťažovateľa vo vyjadrení z 3. júna 2024 poukázal na to, že od 23. januára 2023, t. j. od doručenia uznesenia najvyššieho súdu, bol najbližší úkon realizovaný až 15. marca 2024, keď súd nariadil pojednávanie na 25. júl 2024. Podľa jeho názoru neprimeraná dĺžka konania nebola spôsobená skutkovou ani právnou zložitnosťou veci, či správaním sťažovateľa, ale tým, že súdy nepostupovali dostatočne dôrazne, nevyužívali opatrenia na zabezpečenie plynulosti a efektívnosti konania. Zdôraznil, že predmet konania pred správnym súdom, rozhodnutie o vrátení poskytnutého preddavku na pomoc v hmotnej núdzi, má pre sťažovateľa zásadný význam.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

18. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

19. Ústavný súd vo svojej judikatúre pravidelne zdôrazňuje, že účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K tomu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu, prípadne k nemu môže dôjsť aj iným zákonom predvídaným spôsobom nastoľujúcim právnú istotu.

20. Pri hodnotení, či došlo k porušeniu predmetných práv, ústavný súd v súlade s judikatúrou ESLP berie do úvahy i) zložitosť veci vrátane povahy sporu a jeho významu pre účastníka konania; ii) správanie účastníka konania a iii) postup súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

21. Predmetom napadnutého konania je správna žaloba o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu vo veci uloženia povinnosti vrátiť poskytnutý preddavok na pomoc v hmotnej núdzi, ktorý bol sťažovateľovi poskytnutý za obdobie 1. august 2014 až 28. február 2015. Takéto konania tvoria súčasť bežnej rozhodovacej činnosti správnych súdov. Z ústavnej sťažnosti, predložených listín a ani z vyjadrenia správneho súdu nevyplývajú žiadne skutočnosti, ktoré by nasvedčovali skutkovej alebo právnej zložitosti veci a ktoré by boli spôsobilé objektívne predĺžiť trvanie súdneho sporu. Ústavný súd zároveň prihliadol aj na predmet tohto konania, t. j. na to, čo je pre sťažovateľa tzv. „v hre“. V danom prípade ide o rozhodovanie o vrátení poskytnutej pomoci v hmotnej núdzi, štátnej sociálnej dávky, t. j. ide o rozhodnutie ovplyvňujúce existenčnú sféru sťažovateľa, preto si postup súdov v preskúmvanej veci vyžadoval efektívne vedenie konania s cieľom urýchleného rozhodnutia.

22. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa v postavení žalobcu, je potrebné uviesť, že sťažovateľ svojím prístupom ku konaniu podstatnou mierou prispel k jeho doterajšej dĺžke. V tejto súvislosti bolo potrebné zohľadniť podávanie podnetov na krajskú prokuratúru a generálnu prokuratúru, čo viedlo k nutnosti postúpiť týmto orgánom administratívny spis a s tým súvisiace predĺženie konania. Sťažovateľ tiež podal návrh na ustanovenie právneho zástupcu, ktoré bolo postúpené centru, ktorému však sťažovateľ neposkytoval súčinnosť, krajský súd na čas do rozhodnutia centra prerušil konanie, čo spôsobilo opäť predĺženie konania. Rovnako aj ďalší sťažovateľov postup, keď v čase, keď už krajský súd pokračoval v konaní po jeho predchádzajúcom prerušení, sťažovateľ trval na podanej kasačnej sťažnosti proti uzneseniu o prerušení konania, navyše s novou žiadosťou o ustanovenie právneho zástupcu, nutne spôsobil predĺženie konania.

23. Je nepochybne právom sťažovateľa využívať všetky dostupné prostriedky na uplatnenie a bránenie svojich práv, na druhej strane však musí sťažovateľ počítať s tým, že o jeho podaniach je potrebné rozhodnúť v určitom primeranom časovom rámci, čo v konečnom dôsledku môže predlžovať celkovú dĺžku konania.

24. Napokon ústavný súd hodnotil postup súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v konaní, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti a obsahu súdneho spisu v predmetnej veci.

25. K postupu súdu v napadnutom konaní ústavný súd uvádza, že zo súdneho spisu správneho súdu vyplynulo, že v období od podania žaloby 6. apríla 2020 (okrem prerušenia konania a času zapožičania administratívneho spisu prokuratúre) do predloženia veci najvyššiemu súdu na rozhodnutie o kasačnej sťažnosti súd konal pomerne plynule, avšak zaoberal sa výlučne riešením procesných návrhov sťažovateľa. Bolo zistené jedno dlhšie obdobie nečinnosti správneho súdu v trvaní jedného roka, keď správny súd od vrátenia spisu z najvyššieho súdu 23. januára 2023 do podania ústavnej sťažnosti vo veci vôbec nekonal. Krajský súd a neskôr správny súd za obdobie vyše štyroch rokov trvania konania vo veci sťažovateľa nielenže vo veci nerozhodli, ale ani len nepristúpili k meritórnemu preskúmaniu veci.

26. I keď doterajšia dĺžka konania bola vo významnej miere ovplyvnená aj správaním sťažovateľa, nemožno vzhľadom na uvedené celkové trvanie konania považovať postup súdu za efektívny. Procesný postup súdu nesmeroval sústredene k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľa, o čom svedčí nielen zistené obdobie nečinnosti súdu, ale predovšetkým skutočnosť, že po štyroch rokoch po podaní žaloby nebolo v jeho veci meritórne rozhodnuté.

27. K argumentácii správneho súdu organizačnými a technickými problémami, ktorým čelil správny súd v súvislosti s reformou súdnictva a ktoré mali mať vplyv na dĺžku konania, musí ústavný súd zotrvať na svojej judikatúre, podľa ktorej ani takéto okolnosti nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter (III. ÚS 103/2021).

28. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že postupom správneho súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a právo na prejednanie veci v primeranej lehote (bod 1 výroku tohto nálezu).

29. Keďže ústavný súd zistil, že postupom súdu došlo k porušeniu označených práva sťažovateľa, prikázal vo veci konať bez zbytočných prietáhov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV.

Primerané finančné zadost'učinenie

30. Sťažovateľ si v ústavnej sťažnosti uplatnil nárok na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 2 500 eur. Ústavný súd uvádza, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany základného práva v prípadoch, v ktorých nepostačuje len samotné vyslovenie porušenia práva, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 469/2020).

31. Pri stanovení výšky finančného zadost'učinenia vzal ústavný súd do úvahy celkovú dĺžku doterajšieho trvania napadnutého konania, správanie sťažovateľa, ktorý významnou mierou prispel k neprimeranej dĺžke konania, a význam samotného konania pre sťažovateľa. Ústavný súd preto priznal sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie vo výške 800 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

32. V súlade s § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov priznal ústavný súd podľa výsledku konania sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania pozostávajúcich z trov právneho zastúpenia (bod 4 výroku tohto nálezu).

33. Pri výpočte náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 predstavuje sumu 228,83 eur a náhrada hotových výdavkov za každý úkon právnej služby predstavuje sumu 13,73 eur. Trovy konania sťažovateľa pozostávajú z tarifnej odmeny právneho zástupcu sťažovateľa za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, vyjadrenie) vo výške 457,66 eur (2 x 228,83) a z nároku na náhradu hotových výdavkov právneho zástupcu v sume 27,46 eur (2 x 13,73 eur). Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia v sume 485,10 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. júna 2024

Peter Molnár
predseda senátu